

Teksto suvokimo ir kūrimo užduotys

Vaiva Truskauskienė

GALIU MOKYTI GERIAU!

5-6

klasei

Priedai ir atsakymai

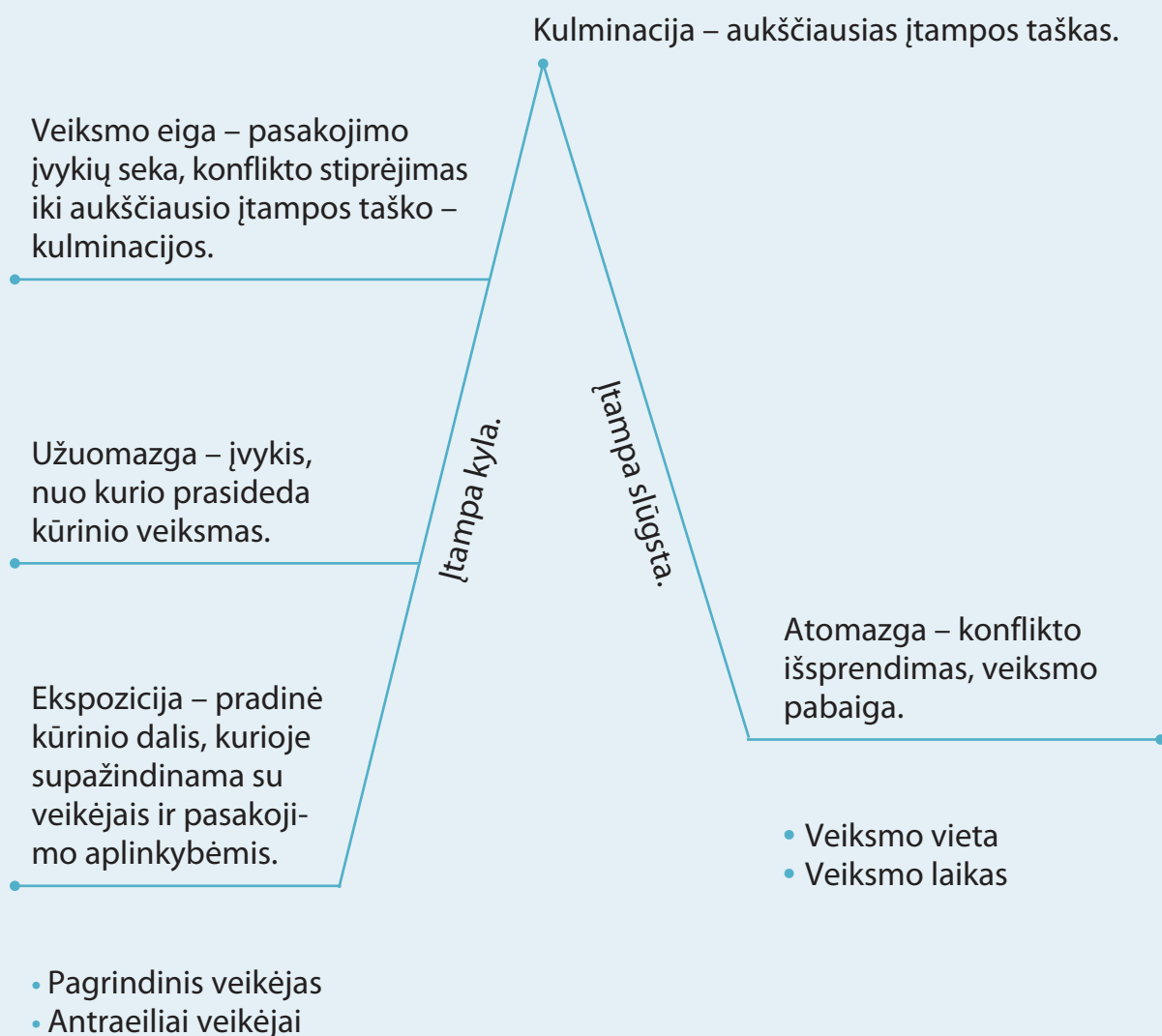

PRIEDAI

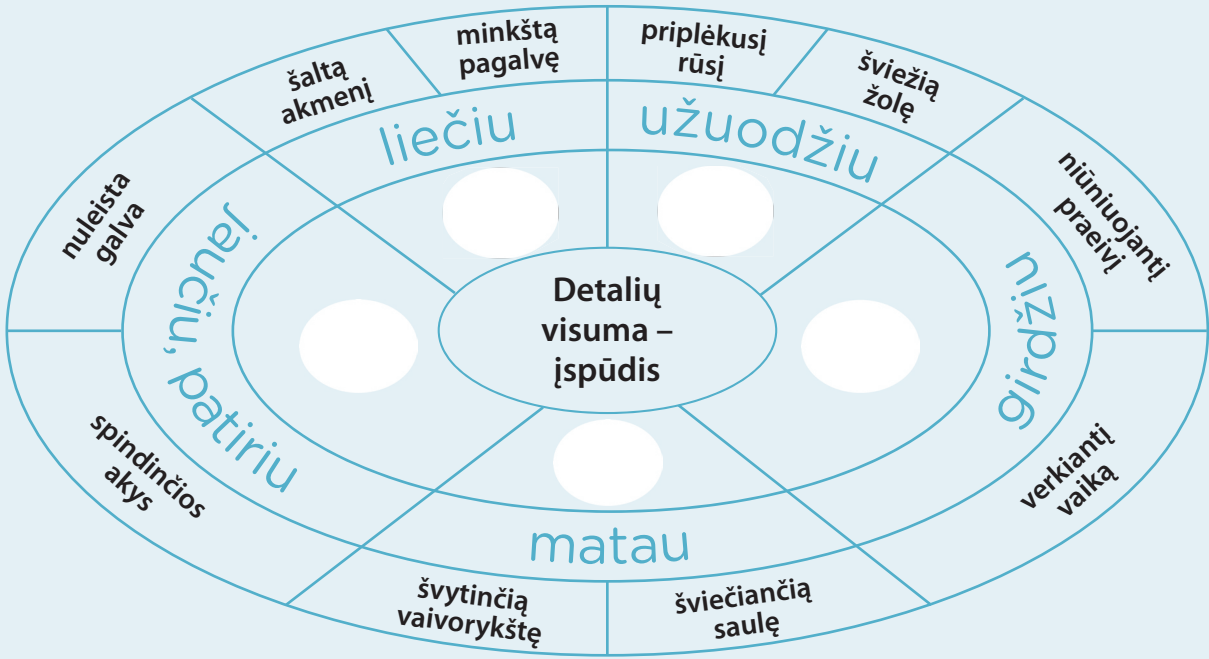
Pasakojimo, aprašymo, samprotavimo samprata

Pasakojimas	Aprašymas	Samprotavimas
VEIKSMAS (atsitikimas, įvykis, nuotykis)	VAIZDAS (daikto, augalo, gyvūno, žmogaus)	MINTIS, kurią norime įrodyti
Pradžia, eiga, pabaiga	Visuma, detalės, įvertinimas	Teiginys, įrodymas, išvada
Laikas	Erdvė	Loginė seka

Pasakojimo dalys

Aprašymo detalių ratas

Teiginys		TEIGINYS ĮRODYMAI ĮRODYMAI APIBENDRINIMAS
siejamas žodis pirmas įrodymas	siejamas žodis antras įrodymas	
Pavyzdžiui,	Pavyzdžiui,	
Apibendrinamasis žodis Išvada		

Kalbinės raiškos priemonės

Epitetas	Vaizdingas asmens, daikto ar reiškinio apibūdinimas.	<i>auksinė vasara</i>
Vaizdingasis veiksmažodis	Žodis, kuriuo vaizdžiai nusakomas veiksmas.	<i>nušlepsėjo berniukas</i>
Palyginimas	Dviejų dalykų vaizdingas sugretinimas.	<i>vasara skaidri kaip ašara</i>
Metafora	Dviejų dalykų paslėptas palyginimas. <i>Lietus kaip stiklas.</i>	<i>lietaus stiklas (lietus)</i>
Personifikacija	Žmogui būdingų savybių suteikimas gyvūnams, daiktams, reiškiniams. <i>Kaip moteris pravirko paukštė.</i>	<i>pravirko paukštė</i>
Retorinis klausimas	Klausimas, į kurį nereikalaujama atsakyti.	<i>Kodėl mane visi paliko?</i>
Retorinis sušukimas	Šaukiamasis sakinytis, kuriuo išreiškiami veikėjo ar pasakotojo jausmai.	<i>Aš jiems parodysiu!</i>
Nutylėjimas	Nepasakymas iki galo, nebaigta mintis.	<i>Bet kad nieko nematau...</i>

Kas svarbiausia tekste?

Tema	Problema	Pagrindinė mintis
Apie ką kalbama kūrinyje?	Koks klausimas keliamas kūrinyje?	Kas kūrinyje pasakoma svarbiausia?
<i>Mokinių laisvalaikis</i>	<i>Ką mokiniai mėgsta veikti laisvalaikiu?</i>	<i>Laisvalaikiu mokiniai mėgsta žaisti kompiuterinius žaidimus, bendrauti su draugais.</i>

ATSAKYMAI

I testas

Kazys Saja. DĖDĖ ADOMAS

I DALIS

1. Pavasarį.

2. Pasakotojas, Alis, dėdė Adomas, teta.

Jeigu veikėjai išvardyti ne iš eilės arba bent vienas nepaminėtas, skiriamas 1 taškas.

3. Kieme buvo labai gražus oras, o puvėsių krepšiai sunkūs.

Už tinkamai nurodytą vieną priežastį skiriamas 1 taškas.

4. Pavyzdys	Kalbinės raiškos priemonė
<i>auksinė dienele</i>	epitetas
<i>lyg į rojų pakliūvi</i>	palyginimas
<i>veršelis strapalioja</i>	vaizdingas veiksmažodis
<i>saulėlė žeme ritinėjasi</i>	metafora

Už kiekvieną teisingą atsakymą skiriama 0,5 taško, už kiekvieną klaidą atimama 0,5 taško.

*5. Iš pavydo.

6. Kazys.

7. Kad viskas blogai baigsis.

8. Kazys išgirdo, kaip Adomas pasakė „oich“, ir pamatė, kaip jis bėgo juosdamasis dirželį.

9. Kaziuko charakterio bruožai:

- darbštumas (smarkiai dirba rūsyje),
- jautrumas grožiui, gamtai (girdi, kaip čiulba paukščiai, dūzgia bitės).
- sumanumas (iškrėtęs išdaigą greitai suvokia, kaip išsisukti).
- jautrumas (nori atpirkti savo kaltę nekaltai nukentėjusiam draugui).

Už du tinkamai nurodytus ir paaiškintus bruožus skiriami 2 taškai.

Už vieną nurodytą ir paaiškintą bruožą skiriamas 1 taškas.

10. Retoriniai sušukimai ir vaizdingi veiksmažodžiai.

*11. Glosto užpakalį (skauda), sukniubo, verkia (skaudu).

*12. Turėjo atsiprašyti: pasakyti „atleisk man“ ar pan.

*13. Išmintingas, geranoriškas, nes Kazys gavo progą atpirkti savo kaltę / pasitaisyti / susitaikyti / Alis – nebejausti neteisybės.

14. Pavadinimas turėtų būti apie draugystę ir kaltę / kaltės atpirkimą ar pan.

II testas

Lietuvių liaudies pasaka. OŽKA IR VILKAS

I DALIS

1. Ji turėjo ieškoti maisto.

2. • Užsidaryti dureles. • Nieko neįsileisti.

3. Iš dainelės.

4. Iš storo balso.
5. Vilkas pakeitė kai kuriuos dainelės žodžius.
6. Už kiekvieną nurodytą ožiukų klaidą skiriama po 1 tašką.
Pvz.: ožiukai neklausė, ką šneka ožka, ir pan.
- *7. Pirmą kartą vilkas nenubaudžiamas, nes buvo alkanas, o antrą kartą nubaudžiamas dėl godumo.
- *8. Liepė vilkui iškišti liežuvį per tvorą, kad turėtų laiko pabėgti ir būtų saugesnė. / Ėmė virti žuveles žinodama, kad jų kvapas vilką privilios.
9. B.
10. Ožka nugali vilką drąsa ir gudrumu.
- *11. Nieko neįsileisti į namus.
12. Ožka, nes ji minima pasakos pavadinime, o pasakos pabaigoje išvaduoja ožiukus, nugali blogį.
13.

1. Ekspozicija	3. Ožiukai įsileido vilką, tas juos surijo.
2. Veiksmo užuomazga.	4. Ožka susigrūmė su vilku.
3. Veiksmo eiga.	5. Ožiukai liko gyvi ir išmoko klausyti mamos.
4. Kulminacija.	2. Ožka išėjo maisto ieškoti.
5. Atomazga.	1. Gyveno ožka su ožiukais.

III testas

Selemonas Paltanavičius. LAIŠKAI IŠ GIRIOS

I DALIS

1. Laiškas pasirašytas, yra P. S.
2. Šikšnosparnis, nes jis pasirašė laišką.
3. • Miegodamas jis kybo žemyn galva. • Maitinasi vabalais. • Naktį medžioja, dieną miega.
Už kiekvieną nenurodytą detalę, veiklą atimama po 1 tašką.
4. Prarijo smirdžių vabalą ir ėmė žagsėti (*problema*). Kad nežagsėtų, daug kartų įkvepia (*sprendimas*).
5. Vasarą, naktį.
6. Vadina katiną „nevėkšla“, nes:
 - šis ilgai miega,
 - gaudo peles,
 - neužlipa iki palėpės.
 Už kiekvieną nurodytą priežastį skiriama po 1 tašką, daugiausia 2 taškai.
- *7. Šikšnosparnis katino bijo.
8. Gerai, kad yra daug vabaliukų, blogai, kad gali užlipti katinas.
9. Paprašyti, kad adresatas priimtų jį į savo pastogę.
- *10. Jis iškart prašo nubraižyti žemėlapij ir paaiškinti, kaip surasti adresato namus.

- *11. ...tai yra daugybė šikšnosparnių. (1 taškas)
 ...šikšnosparniai labai teršia savo gyvenamąją aplinką. (1 taškas)
 ... šikšnosparniai kelia nemalonų triukšmą. (1 taškas)
12. dieną labai žlibina šviesa – vaizdingasis veiksmažodis;
 pilną pilvą prisikimšau ore dūzgiančių vabalų – epitetas;
 ach, kaip ji skamba... – retorinis nutylėjimas.
- *13. Teisingi visi tinkamai paaiškinti atsakymai.

IV testas

Reportažas. NUKANKINTAS PIPIRAS ATKREIPIA VALDŽIOS DĖMESĮ Į LIKIMO DRAUGUS

I DALIS

1. Straipsnis įkeltas 2009-11-26, ketvirtadienį, o akcija vyko taip pat ketvirtadienį, tą pačią dieną, todėl galima sakyti, kad informacija yra skubi.
 - Reportažas yra skirtas dienraščiui „Vakarų ekspresas“ (www.ve.lt /)
 - Kadangi žurnalistas pats kalbina akcijos dalyvius, galima suprasti, kad žurnalistas pats stebėjo akciją.
- *2. Teisingos abi nuomonės, svarbu, kad būtų tinkamai paaiškintos.
3. „Nukankintas Pipiras“, „sveiku protu nesuvokiamas poelgis“, „žiauriai pasielgė su šunim“.
4. Atkreipti visuomenės dėmesį į skriaudžiamų gyvūnų problemas.
5. Gyvūnų gerovės tarnyba „Pifas“, „Vilniaus krašto gyvūnų globos ir apsaugos bendrija“.
6. B.
- *7. Kalbėtis (aiškinti), matyti ir girdėti, ką daro jų vaikai.
8. Vingio parke ji gelbėjo nuo paauglių povus, o dabar dalyvauja protesto akcijoje.
- *9. Pritariu šiai minčiai, nes jaunuoliai parke laužė plunksnas povui, o paskui pagyvenusiai moteriai spyrė į kojas.
10. B.
11. „...ši istorija paskatino žmones atkreipti dėmesį į skriaudžiamų gyvūnų problemas.“
12. – Kodėl surengėte tokią akciją (ar pan.)? – paklausė žurnalistas.
 - Mintis rengti tokią akciją kilo po Seredžiaus gyventojų Svajūno Beniuko žiauraus poelgio su šunimi Pipiru – serediškis numetė šunį nuo tilto ir sunkiai sužalotą paliko likimo valiai, – atsakė vienas akcijos dalyvių.
 - Už klausimą skiriamas 1 taškas, už taisyklingai įrašytus skyrybos ženklus – dar 1 taškas.
13. Visi atsakymai teisingi.

V testas

Vytautas V. Landsbergis. RUDNOSIUKO PASKAITA APIE JAUSTUKUS

I DALIS

1. Abu pagrįsti atsakymai yra teisingi.
Šis tekstas gali būti mokslinis, nes:
 - jis pavadintas paskaita, o paskaita yra žodinis mokomasis pasakojimas, kuris turi suteikti žinių;
 - paskaitos tema yra jaustukai; jaustukai yra kalbos dalys, o kalbos dalis nagrinėja morfologijos mokslas.
 Šis tekstas gali būti meninis, nes jame kalbama apie rudnosiukus – išgalvotas būtybes.
2. Problemą. Kaip šiandieninėje rudnosiukų kalboje ir literatūroje yra vartojami jaustukai?
3. Siekiama įtikinti, susitapatinti su klausytoju.
4. Pokalbį pradėsime.
5. Kai nutinka kas nors netikėta.
6. Visi atsakymai teisingi.
7. Velnio.
8. Tas žodis atėjęs iš svetimos, asilų, kalbos.
- *9. Neprigis, nes šis posakis ilgas ir nenatūralus, neperteikia jausmų.
- *10. Žodžių kilmė, nes vartojamas žodis *istorinė*.
- *11. Jaustukai neturi galūnių.
12. Netinkamai, nes jaustukas *nieko sau* reiškia nusistebėjimą.
- *13. B.
- *14. Rudnosiukas nežino, kad jaustukai neturi galūnių.
Jis daro dalykinių klaidų.
Nepateikia poezijos pavyzdžių.
Jis neteisingai aiškina jaustuko *ohohoho* reikšmę.
15. Iš rudnosiukų kalbininkų, „Rudnosiukiškių istorinės gramatikos“, senųjų brutozaurų raštų.
- *16. Vartodamas rimtus moksliskus žodžius ir terminus Rudnosiukas kalba visiškai nesąmones, taigi, raiška neatitinka turinio.
- *17. Šis tekstas yra meninis, nes jis ne suteikia informacijos, o kelia juoką.
18. Apie ištiktukus. Tai kalbos dalys.

VI testas

Gendrutis Morkūnas. VASARA SU KATŠUNIU

11

I DALIS

1. Pievoje ir beržynėlyje.
2. Išbraukti: **nekęsti, triukšmauti, susipažinti, užsimerkti, judėti**.
Už vieną klaidą atimamas 1 taškas.
3. **Bernardas abejojo, ar mama su tėčiu jį myli**.
Toliau tinka bet kokia nuomonė, svarbu, kad ji būtų paaiškinta.
- *4. Tinkama bet kokia nuomonė, svarbu, kad ji būtų paaiškinta ir pagrįsta gyvenimišku pavyzdžiu.
5. **Gatvės, mašinų, praeivių, moterų, muzikos, vėjo, vabaliukų**.
Jeigu radote tik keturis ar mažiau daiktavardžių, taškų neskiriama.
6. **Iš oro švilpimo tarp paukščio plunksnų**.
7. C.
8. **Senas, nes „sunkiai jis leidosi, lėtai suglaudė sparnus, sunkiai gaudė orą“**.
- *9. **To paukščio nebuvo, Bernardas jį įsivaizdavo**.
10. **Kulminacija**.
- *11. **Netikėtas yra kalamo karvės kuolo kvapas. Rašytojas šia detale prislopina gaudžią nuotaiką, suteikia kūriniui tikroviškumo**.
- *12. **Močiutė virto paukščiu, kuris „niekada negrįžta“, nes ji mirė, o mirusieji į žemę negrįžta**.
- *13. **Netinka užmigdė sutemos, nes tai yra vaizdingasis veiksmožodis, o kitos trys kalbinės raiškos priemonės – epitetai**.
- *14. B.

VII testas

Liudijimai. LIETUVA, 1991-01-13

I DALIS

1. **Prie Vilniaus televizijos bokšto**.
2. Už tinkamai nurodytą nuotaiką skiriamas 1 taškas, už nurodytą ir paaiškintą nuotaiką – 2 taškai.
3. **Namie „ašaras brauki“, sielvartauji, o prie bokšto „net sielai geriau“**. Svarbu atskleisti jausmų kontrastą.
- *4. **Vilniečiai prie bokšto susirinkusius žmones vaišino tarsi savus**.
5. **Jis tapo geresnis**.
6. Tinkamai pasirinkta viena savybė (**gerumas, nuoširdumas, vieningumas ir pasiaukojimas**) ir paaiškinta, kodėl ji pasirinkta.
7. **Artumą, vienybę, bendrumą**. Už vieną nurodytą jausmą skiriamas 1 taškas, už du arba tris – 2 taškai.
8. A.

9.	Pavyzdys	Kalbinės raiškos priemonė
	<i>O čia tiek daug žmonių, suplaukusių iš įvairių Lietuvos kampelių.</i>	epitetas arba perkeltinės reikšmės posakis
	<i>...susitelkimą pajutau tik ten, kur buvome visi kartu, petys prie peties, ranka rankon...</i>	frazeologizmai

10. 4. Tankas važiuoja negreit, kaip pėsčias žmogus.

2. Kitas žmogus užstojo tankui kelią.

3. Pasakotojas įsirėmė į tanką.

1. Vienas vyriškis užmetė kepurę ant tanko stebėjimo angos.

11. „Supratau, neatsilaikysiu...“

12. Per klaidą, padaręs netinkamą judesį, netyčia.

*13. Sakiniai nepilni, labai trumpi, nes liudytojui skaudu apie tai kalbėti.

14. Veiksmo užuomazga → *Pojūtis kaip sapne – nori bėgti ir negali.*
Aš ant rankų pasirėmiau...
 Veiksmo eiga → *Ropom šliaužiau kuo toliau.*
 Kulminacija → *Įsirėmiau į tanką, supratau, patekau po vikšru, pasirėmiau...*
 Atomazga → *Mūsų pusėn važiuoja tankai, susikabinom rankom...*

*15. B.

*16. Teisingi visi atsakymai, tik turi būti nurodyta ir paaiškinta charakterio savybė.

17. Tekstai yra publicistiniai, nes kalbama pirmuoju asmeniu, pasakotojas pats matė aprašomus įvykius, tekste stengiamasi informuoti skaitytoją ir paveikti jo jausmus.

Už vieną klaidą atimamas 1 taškas.

II DALIS

1. Kaip suprasti nuotraukos kalbą?

1.1. Nuotraukoje vaizduojamas vaikas ir kareiviai. Teksto tema: „Vaikas ir karas“.

1.2. Vaikas, nes jis yra nuotraukos centre.

1.3. 1991 metų sausis.

1.4. Nuotraukoje matyti tankas ir kareiviai.

1.5. Vilniuje, Karoliniškėse, nes matomas televizijos bokštas.

1.6. Tvorą, tvoros tinklas. Tvorą simbolizuoja nelaisvę.

1.7. Todėl, kad per ją neseniai važiavo tankai.

1.8. Viršutinis trikampis būtų tamsus, o apatinis šviesus.

1.9. Tankas, kareivis, televizijos bokštas, dangus.

1.10. Vaikas, sniegas.

1.11. Kareivio figūra.

*1.12. Vaikas nebijo kareivio, nes jis lieka vietoje, nebėga / kareivis jam atrodo neagresyvus / kareivis neturi šautuvo, nesėdi tanke.

*1.13. Nori sužinoti, suprasti tiesą, kas čia vyksta, kas atsitiko.

*1.14. C.

*1.15. Teisingi visi atsakymai, tik jie turi būti paaiškinti.

VIII testas

Vytautas Račickas. ZUIKA PADŪKĖLIS

I DALIS

1. Apie meilę.
2. Mokykloje, nes kalba direktorius ir šeštakai, minimi suolai, vadovėliai.
- *3. Susidrovėjo: „nejučia pradėjo sklaidyti prancūzų kalbos vadovėlius“.
- *4. Berniukams tema labai patiko, tai išduoda jų „švytinčios akys“.
5. Direktorius teigia, kad meilė gali būti vis kitokia, nepakartojama, kad kiekvienas žmogus meilę supranta savaip.
6. Suteikti šeštokams svarbių žinių apie meilę.
7. Teisingi visi atsakymai, svarbu, kad jie būtų paaiškinti.
8. C.
9. Apie meilę Tėvynei.
- *10. Regina kalba labai moksliskai, oficialiai, iš aukšto, kaip suaugusi, o yra tik šeštokė.
- *11. Zuika pasakytų, kad direktorius nori iš jo pasišaipyti, jį pažeminti.
- *12. Netinkamai. Mokytojas turi gerbti kiekvieno vaiko jausmus.
- *13. Zuika tik apsimeta, kad yra abejingas, o iš tiesų jaučiasi įžeistas, nesaugus.
14. Teisingi visi atsakymai.
- *15. Kiekvienas žmogus meilę supranta savaip ar pan.
16. Teisingi visi atsakymai, svarbu, kad jie būtų paaiškinti.

IX testas

Kęstutis Kasparavičius. ŽVAKĖ

I DALIS

1. Namuose.
2. Vėlyvą vakarą praūžus audrai.
3. Namuose dingio elektra.
4. Mama susidūrė su televizorium, tėtis užlipo šuniui ant uodegos, šuo apvertė keletą žaislinių mašinėlių, vaikai iš siaubo užsimerkė.
Už vieną klaidą atimamas 1 taškas.
5. Visų veidai atrodė gražūs ir protingi. Visi pastovėjo valandėlę ramiai ir draugiškai žvelgdami viens į kitą.
Už vieną klaidą atimamas 1 taškas.
6. Ji buvo pavargusi ir patrupėjusi.
Už vieną klaidą atimamas 1 taškas.
7. Žvakės poelgis pakeitė grėsmingą padėtį / panaikino tamsą / kitus išgelbėjo nuo tamsos.
8. Epitetas → *Balta žvakė*.
Vaizdingas veiksmažodis (ir įjasmeninimas) → *Žvakė čiupo degtukus*.

Įsmejinimas (personifikacija) → *Žvakė nusprendė užsidegti.*

Už vieną klaidą atimamas 1 taškas.

9. Žvakė yra gera.

10. Jai patinka daryti gerus darbus.

11. Žvakė yra altruistė, nes rūpinasi kitų gerove, nors šviesdama ir patrumpėja / sudega.

*12. Kiekvienas atsakymas yra teisingas, tik jame būtina pavartoti vieną nurodytą žodžių porą: *degti – aukotis* arba *šviesti – daryti gera*.

*13. Kiekvienas atsakymas yra teisingas, tik svarbu pateikti savo nuomonę ir paaiškinti.

14. Istorijos pradžioje tamsa buvo nejauki / baisi / nemaloni, o pabaigoje tapo jauki / maloni.

*15. Vaikai tikėjosi, kad užsimerkus siaubas ir tamsa dings, o pasidarė dar tamsiau, baisiau. Juoką sukelia neatitikimas.

*16. D.

17. Apie žmones, nes taip kaip ši žvakė elgiasi tik žmonės.